

Advies 2023/08

Uitgebracht op eigen initiatief

Artikel 109, §2 van de wet van 30 december 1992 houdende sociale en diverse bepalingen

Een toekomstbestendige digitale sociale zekerheid

Samenvatting	2
1 Inleiding.....	4
2 E-gov 3.0 voor zelfstandigen	4
2.1 Focus	4
2.2 Krachtlijnen	5
2.3 Governance	7
2.4 Financiering	7
2.5 Timing.....	8
2.6 Single Digital Gateway (SDG)	8
3 Visie van het ABC	9
3.1 Doelstellingen en uitgangspunten van het project.....	9
3.2 Randvoorwaarden.....	10
3.3 Governance: rol van het ABC	13
3.4 Financiële implicaties.....	13

Samenvatting

In dit advies spreekt het ABC zijn principiële steun uit voor het digitaliseringsproject waartoe het RSVZ zich in het kader van een ruimere strategie voor een toekomstbestendige digitale sociale zekerheid (E-gov 3.0) heeft geëngageerd en waarvoor de instelling financiering ontvangt via de Europese Faciliteit voor Herstel en Veerkracht. Met het digitaliseringsproject heeft het RSVZ de bedoeling om enerzijds de gegevenskwaliteit in het sociaal statuut te verbeteren en anderzijds een centrale gegevensbank en een gegevensplatform voor de sociale zekerheid voor zelfstandigen te creëren.

Het ABC onderschrijft de ambitie om het beheer van de sociale zekerheid, via E-gov 3.0, voor te bereiden op de uitdagingen van de toekomst en wijst op de opportuniteiten die een centraal gegevensplatform biedt in het beheer van het sociaal statuut van de zelfstandigen. Het Comité benadrukt dat het voor het welslagen van het project evenwel noodzakelijk is dat alle betrokkenen het belang ervan erkennen en zich in dat kader bereid tonen tot een constructieve samenwerking. Het ABC roept elk van de partners daarom op tot het nodige engagement.

Terzelfdertijd benadrukt het ABC dat het vooropgestelde project slechts kan gerealiseerd worden met inachtneming van de volgende randvoorwaarden:

1. De drie basisbeginselen die de sociale partners steeds hebben vooropgesteld in het kader van de vereenvoudiging en de modernisering van de sociale zekerheid, nl. neutraliteit, vereenvoudiging en haalbaarheid, moeten worden gerespecteerd.
2. In de totstandkoming en het latere beheer van het centraal gegevensplatform is een cruciale rol weggelegd voor de sociaalverzekeringsfondsen, die immers een wezenlijk onderdeel vormen van de uitvoeringsorganisatie van het sociaal statuut. Een goede samenwerking tussen de fondsen en het RSVZ is cruciaal voor het goede verloop van het E-gov 3.0-project. Deze samenwerking moet snel beschreven worden.
3. De centrale gegevensbank die in het kader van E-gov 3.0 zal gecreëerd worden, moet rechtstreeks toegankelijk gemaakt worden voor de sociale verzekeringsfondsen en dit met het oog op i) een optimale dienstverlening en ii) een meer geautomatiseerde gegevensverwerking en dossierbehandeling.
4. Men moet erop toezien dat ook zelfstandigen met beperkte digitale geletterdheid of toegang de mogelijkheid (blijven) hebben om hun gegevens (al dan niet digitaal) te consulteren: er moeten maximale inspanningen worden geleverd naar gebruiksvriendelijkheid toe en aan de niet-digitale gebruiker moet een voldoende kwaliteitsvolle dienstverlening gegarandeerd blijven. De zelfstandige moet bovendien goed geïnformeerd worden over het feit dat het sociaalverzekeringsfonds zijn eerste aanspreekpunt is en blijft en over de informatie waartoe hij in de toekomst toegang zal hebben via het digitaal platform.
5. Het uiteindelijke streefdoel van E-gov 3.0 kan uitsluitend betrekking hebben op aspecten van digitalisering (nl. eenzelfde digitale omgeving voor het beheer en ontsluiting van socialezekerheidsgegevens) en kan geen aanleiding vormen om de eigenheid van de verschillende stelsels van sociale zekerheid in vraag te stellen, een eenmaking van de verschillende statuten van sociale zekerheid te initiëren en/of te raken aan de rol van de verschillende actoren van de sociale zekerheid.

6. In de mate dat de verdere digitalisering van de sociale zekerheid aanpassingen in het wettelijk kader vereist, moet de wetgever de bereidheid en de nodige flexibiliteit tonen om deze tijdig en eenvoudig te kunnen doorvoeren.

Verder benadrukt het ABC in zijn advies dat:

- het Comité voldoende betrokken moet worden bij het verloop van het project en de strategische keuzes die men maakt, zodat het in de mogelijkheid is het project op te volgen en mee aan te sturen. Het vraagt daarom om zijn voorzitter deel te laten uitmaken van de stuurgroep E-gov 3.0 van het RSVZ.
- E-gov 3.0 een groot project betreft dat van alle betrokkenen een aanzienlijke investering zal vragen. De gevraagde inspanningen moeten echter voor alle betrokken partijen (RSVZ én fondsen) financieel haalbaar zijn. Dit betekent dat:
 - het noodzakelijk is om een goede afweging te maken tussen het beschikbare budget en de uiteindelijke objectieven;
 - er niet kan worden aangenomen dat bijkomende inspanningen door de sociaalverzekeringsfondsen zonder meer kunnen worden gefinancierd met het beschikbare budget en dat men rekening moet houden met de mogelijke verschillen in draagkracht tussen de sociaalverzekeringsfondsen.

Men moet dan ook de mogelijkheden onderzoeken om de inspanningen van de fondsen in het E-gov 3.0 project financieel te faciliteren om te vermijden dat i) het welslagen van E-gov 3.0 wordt gehypothekeerd en/of ii) er wordt overgegaan tot een verhoging van de beheerskosten en dus van de sociale bijdragen die zelfstandigen verschuldigd zijn.

1 Inleiding

Samen met een geheel van stakeholders tekenden de openbare instellingen van sociale zekerheid (OISZ) begin 2022 een gezamenlijke strategie uit voor een zogenaamde toekomstbestendige digitale de sociale zekerheid (E-gov 3.0). Met deze strategie hebben de OISZ de ambitie om de digitale sociale zekerheid in haar bestaande vorm te herbekijken en verder uit te breiden met nieuwe functionaliteiten, rekening houdend met de veranderende institutionele, maatschappelijke en technologische uitdagingen, mogelijkheden en noden. Dit moet het beheer en de dienstverlening van de sociale zekerheid in de toekomst nog doeltreffender, sneller en klantvriendelijker maken.

Om de vooropgestelde ambitie te realiseren omvat de strategie een aantal concrete projecten, waaronder de creatie van een zogenaamd nieuw digitaal ecosysteem voor zelfstandigen, werknemers en werkgevers. De realisatie hiervan zal verlopen via drie deelprojecten, waarvan één in de schoot van het RSVZ¹. Dat deelproject is gericht op de verbetering van de gegevenskwaliteit en de ontwikkeling van een onafhankelijk platform van sociale zekerheid voor zelfstandigen.

Met dit advies op eigen initiatief wenst het ABC zijn principiële steun uit te spreken voor het project van het RSVZ maar terzelfdertijd een aantal aandachtspunten naar voor te schuiven.

2 E-gov 3.0 voor zelfstandigen

2.1 Focus

Het project dat in de schoot van het RSVZ werd uitgewerkt om het beheer en dienstverlening van de sociale zekerheid voor zelfstandigen verder te digitaliseren omvat drie luiken:

1. Verbetering van de gegevenskwaliteit.

In een eerste beweging wil men de kwaliteit van bestaande gegevens verbeteren. In een tweede beweging zal geïnvesteerd worden in de ontwikkeling van procedures om een betere kwaliteit van nieuwe gegevens te garanderen. Goede datakwaliteit is niet alleen een noodzakelijke voorwaarde om te komen een betrouwbare centrale databank (cf. luik 2) maar ook om te komen tot automatisering van beslissingen.

2. Creatie van een centrale gegevensbank

Het is de bedoeling om te komen tot een centrale databank met alle gegevens gerelateerd aan de rechten, plichten en loopbanen van zelfstandigen. Om dit te realiseren zullen de bestaande gegevens die er vandaag nog niet in opgenomen zijn², gemigreerd worden naar SEQUOIA. Dit is een informaticatoepassing waarmee het RSVZ nu al een groot deel van de gegevens van de zelfstandigen beheert, o.m. in het kader

¹ De twee andere deelprojecten worden getrokken door de RSZ en betreffen i) de invoering van een digitaal rekeningbeheer voor elke onderneming en ii) de ontwikkeling van een digitaal platform voor de interactie tussen de sociale zekerheid, de burgers en de ondernemingen.

² Waaronder de pensioen- en bijdragegegevens van zelfstandigen. Het is ook de ambitie om op termijn ook gegevens over de andere uitkeringsrechten aan de databank toe te voegen.

van het elektronisch dossier en digitale informatie-uitwisseling. De centrale databank vormt op haar beurt een noodzakelijke voorwaarde voor de uitbouw van een digitaal platform van sociale zekerheid voor zelfstandigen (cf. luik 3).

3. Ontwikkeling van een platform voor de sociale zekerheid van zelfstandigen

Het uiteindelijke doel is te komen tot een sociaalzekerheidsplatform voor zelfstandigen, als sleutelinstrument voor gegevensbeheer en dienstverlening aan zelfstandigen. Dit platform zal op verschillende vlakken een meerwaarde bieden. Ten eerste zal het een betere en meer efficiënte gegevensuitwisseling mogelijk maken tussen de zelfstandigen, het RSVZ, de sociaalverzekeringsfondsen en andere relevante Belgische of Europese instellingen³. Ten tweede zal het ook toelaten om de dienstverlening aan de zelfstandigen verder te optimaliseren: beslissingsprocessen kunnen verder geautomatiseerd en dus versneld worden, er kunnen nieuwe stappen in het only-once beleid worden gezet, enz.. Het sociaalzekerheidsplatform voor zelfstandigen zal het tot slot ook mogelijk maken voor de individuele zelfstandige om op elk ogenblik de meest actuele gegevens over zijn rechten en plichten als zelfstandige digitaal te raadplegen. Het is bovendien de bedoeling dat het platform finaal onderdeel zal vormen van één centraal platform voor de sociale zekerheid in haar geheel.

Voor zelfstandigen die niet in staat zijn om digitale instrumenten te gebruiken, engageert het RSVZ zich uitdrukkelijk⁴ om hen de mogelijkheid te bieden om op een niet-digitale manier bediend en geholpen te worden.

2.2 Krachtlijnen

De realisatie van E-GOV 3.0, en dus ook van het digitaliseringsproject van het RSVZ, zal verlopen volgens acht krachtlijnen:

1. De gebruiker staat centraal

De dienstverlening moet relevant zijn voor de gebruiker en er moet maximaal aandacht besteed worden aan de uniforme gebruikerservaring ("user experience"). Eerder dan vanuit de administraties een "user centric" benadering te hanteren, moet gewerkt worden vanuit het perspectief van de gebruiker zelf.

2. Transparantie en autonomie

De gebruiker moet permanent inzicht hebben in de gegevens die de overheid over hem bewaart en gebruikt. Hij moet bovendien, bovenop de wettelijke verplichtingen, zelf kunnen beslissen met wie hij welke gegevens deelt.

3. Vereenvoudigen en harmoniseren van de regelgeving en de processen

Men wil inzetten op een doorgedreven only-once benadering alsook op een volwaardige digitalisering van de processen. Men wil zich niet beperken tot een loutere omzetting van de bestaande (papieren) procedures in digitale processen, maar men beoogt een vereenvoudiging en herwerking ervan in functie van een digitale dienstverlening en afgestemd op de noden en verwachtingen van de gebruiker.

³ Ook met actoren van sociale zekerheid in het buitenland (bv. EESSI).

⁴ Dit engagement is expliciet opgenomen in Belgische Plan voor Herstel en Veerkracht, waarvan de ontwikkeling van het nieuw digitaal ecosysteem voor de sociale zekerheid deel uitmaakt.

4. Databeheer aangepast aan een meerlagige overheidsstructuur.

Actoren op alle bestuursniveau moeten op een efficiënte manier toegang hebben tot de voor hun relevante socialezekerheidsdata, op een manier die het best aansluit bij hun behoeften (bv. op het vlak van inkomens- en gezinsconcepten). Dit betekent ook dat men streeft naar het maximaal ontsluiten van regionale data (bv. ter ondersteuning van federaal beleid) en een vlotte gegevensuitwisseling over de beleidsniveaus heen.

5. Digitale inclusie

Er moet op worden toegezien dat de verdere digitalisering de digitale kloof niet vergroot. In plaats van de bestaande papieren kanalen in stand te houden is de ambitie om de sociaal verzekerden de mogelijkheid te geven om op een eenvoudige en vlotte wijze beroep te doen op de ondersteuning van diverse actoren die (mits toestemming van de betrokkenen) toegang hebben tot de administratieve gegevens. Een flexibel systeem van toegangs- en mandatenbeheer is hiervoor noodzakelijk.

6. Beschikbaarheid van informatie in “nearly real-time”

Er is nood aan de snelle beschikbaarheid van betrouwbare data. De informatie moet bij voorkeur in “nearly real-time” ter beschikking zijn om toe te laten om op basis van actuele gegevens “first time right beslissingen” te nemen. Voor bepaalde gegevens kan het noodzakelijkheid zijn om in dit licht de periodiciteit (bv. op kwartaalbasis) waarmee ze ter beschikking worden gesteld, te herbekijken.

7. Automatische rechtentoekenning

Er wordt naar gestreefd om sociale rechten, in de mate van het mogelijke, automatische toe te kennen. Dit draagt bij tot o.m. het wegwerken van non take-up. De idee is om in de toekomst te evolueren van “action driven” werkwijze (men heeft recht op bepaalde voordelen indien men aan voorwaarden voldoet) naar een event driven” (men zit in een bepaalde situatie en men heeft recht op ...) benadering.

8. Uitbouwen van een Enterprise Architectuur “going forward”

Men wil komen tot een IT-architectuur die aangepast is aan het complexe landschap van de sociale zekerheid, dat gekenmerkt wordt door een veelheid aan spelers die met elkaar interageren en onderling afhankelijk zijn voor de uitvoering van hun opdrachten.

Figuur 1. Krachtlijnen van de toekomstvisie E-gov 3.0

Bron: E-gov 3.0. Naar een toekomstbestendige digitale sociale zekerheid, werkdocument versie 26

2.3 Governance

De algemene coördinatie van de ontwikkeling van het nieuw digitaal ecosysteem gebeurt gezamenlijk door de RSZ en het RSVZ. De concrete invulling en de opvolging van de deelprojecten zal gebeuren in overleg en samenwerking met de sociale partners. Voor het deelproject in de schoot van het RSVZ is het de bedoeling om de precieze invulling en structuur van het projectbeheer te bekijken in de schoot van het ABC.

2.4 Financiering

Voor de realisatie van zijn digitaliseringsproject heeft het RSVZ financiering bekomen via de Europese Faciliteit voor Herstel en Veerkracht^{5,6}.

Met de Europese faciliteit worden nationale hervormings- en investeringsprojecten gefinancierd. De toewijzing van de middelen aan de lidstaten gebeurt op basis van Nationale Plannen voor Herstel en Veerkracht⁷. Het Belgische Plan voor Herstel en Veerkracht, in de zomer van 2021 goedgekeurd door de Europese Raad, is opgebouwd rond zes strategische assen waaronder een as digitale transformatie. Die voorziet onder meer in een verdere uitbouw van de e-government in ons land, met de verdere digitalisering van de openbare instellingen van sociale zekerheid als één van de objectieven.

⁵ Recovery and Resilience Facility (RRF). Verordening (EU) 2021/241 van het Europees parlement en de Raad van 12 februari 2021 tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit.

⁶ De Faciliteit vormt een onderdeel van NextGenerationEU, een Europees herstellfonds dat in het leven werd geroepen om EU-lidstaten te helpen de socio-economische uitdagingen te overwinnen waarmee ze als gevolg van de COVID-pandemie geconfronteerd zijn geworden. Men wil op die manier herstel na de pandemie te bespoedigen. Terzelfdertijd is het fonds ook bedoeld als een vehikel om de groene en digitale transitie in Europa te stimuleren en te versnellen.

⁷ Deze plannen moeten in overeenstemming zijn met de prioriteiten van de EU en rekening houden met de landspecifieke uitdagingen maar moeten ook de groene transitie steunen en de digitale transitie bevorderen.

Voor de creatie van het nieuwe digitale ecosysteem is een budget van 60 miljoen EUR voorzien, waarvan 10 miljoen EUR bestemd voor het digitaliseringsproject van het RSVZ.

2.5 Timing

Voor de uitvoering van het project is volgende timing voorzien:

- luik 1 is lopende;
- luik 2 is in analyse en in de voorbereidende ontwikkelingsfase. Het moet afgerond zijn tegen 1 juli 2024;
- luik 3 is in de technische analysefase en moet uiterlijk op 1 juli 2026 gefinaliseerd zijn.

De data zijn als deadline opgenomen in het Belgisch Plan voor Herstel en Veerkracht.

2.6 Single Digital Gateway (SDG)

De creatie van een centraal gegevensplatform sluit aan bij de uitbouw van de zogenaamde Single Digital Gateway⁸, een initiatief van de Europese Commissie om het voor bedrijven en burgers gemakkelijker te maken om toegang te krijgen tot online overheidsdiensten in de Europese Unie (EU). Het doel is om de complexiteit en administratieve lasten die gepaard gaan met het aanvragen van overheidsdiensten in verschillende lidstaten te verminderen.

Via een online portaal (dat fungeert als centrale toegangspoort) moeten Europese burgers en bedrijven alle relevante informatie⁹ en procedures kunnen vinden om van de Europese interne markt gebruik te maken. Het basisprincipe van de SDG is bovendien dat belangrijke administratieve procedures voor buitenlandse gebruikers online toegankelijk zijn en door de betrokkenen ook online kunnen doorlopen worden¹⁰.

⁸ Geregeld in de Single Digital Gateway Verordening (2018/1724)

⁹ Info over rechten en verplichtingen, regels en procedures op nationaal niveau op o.a. het vlak van sociale zekerheid alsook over diensten voor ondersteuning en probleemoplossing op nationaal niveau.

¹⁰De procedures inzake i) Een verzoek tot bepaling toepasselijke wetgeving Vo 883/04, ii) een kennisgeving van wijzigingen in de persoonlijke of beroepssituatie van de persoon die socialezekerheidsuitkeringen ontvangt voor zover die wijzigingen voor de uitkering van belang zijn, iii) een aanvraag (pre) pensioenuitkering van verplichte regelingen, iv) een verzoek om informatie over pensioengegevens van verplichte regelingen moet volledig online worden aangeboden. De procedures worden verondersteld integraal online te zijn wanneer a) de identificatie van gebruikers, de verstrekking van informatie en ondersteunend bewijs, de ondertekening en de definitieve indiening allemaal elektronisch op afstand kunnen worden verricht, via een dienstverleningskanaal dat gebruikers op gebruiksvriendelijke en gestructureerde wijze in staat stelt de procedurele vereisten na te leven, b) de gebruikers een automatische ontvangstbevestiging krijgen, tenzij het resultaat van de procedure onmiddellijk wordt geleverd, c) het resultaat van de procedure elektronisch wordt geleverd of — indien nodig om te voldoen aan toepasselijke Unie- of nationale wetgeving — fysiek wordt geleverd en d) de gebruikers een elektronische kennisgeving van de afronding van de procedure ontvangen.

3 Visie van het ABC

3.1 Doelstellingen en uitgangspunten van het project

Het ABC onderschrijft de ambitie van de openbare instellingen van sociale zekerheid om het beheer van de sociale zekerheid, via E-gov 3.0, voor te bereiden op de uitdagingen van de toekomst. De verdere digitalisering van data én processen zal immers kunnen helpen een antwoord te bieden op de nood aan nieuwe functionaliteiten die voortvloeit uit een veranderende maatschappelijke context.

De vooropgestelde creatie van een centraal gegevensplatform is een cruciaal element in de verdere digitalisering binnen het sociaal statuut. Samen met de intensifiëring van het beleid rond datakwaliteit vormt dit initiatief een noodzakelijke voorwaarde voor een nog coherenter beheer en nog efficiëntere ontsluiting van de gegevens van en over zelfstandigen en hun sociaal statuut.

De opportuniteiten van een centraal gegevensplatform reiken echter verder dan dat. Een dergelijke applicatie laat op termijn immers ook toe om de gebruikservaring van de individuele zelfstandige te verbeteren, de communicatie en samenwerking tussen de verschillende actoren van het sociaal statuut (inz. RSVZ en de sociaalverzekeringsfondsen) te optimaliseren en finaal de dienstverlening aan de zelfstandigen te vereenvoudigen, te versnellen en dus te verbeteren. Het platform moet het mogelijk maken om de verzamelde gegevens meer en beter aan te wenden om de rechten van zelfstandigen te identificeren, de betrokkenen daarover te informeren en ze toe te kennen via eenvoudigere procedures. Het zal mogelijk zijn om in te zetten op een automatische detectie van rechten. Eens dit mogelijk is, kan het gebruik van (elektronische) aanvraagformulieren en -procedures, door de exploitatie van gegevens, sterk afgebouwd worden. Hierdoor zal men een verdere uitbreiding van de semiautomatische toekenning van rechten realiseren zoals die al bestaat voor de moederschapshulp¹¹ en zal ontwikkeld worden voor de pensioenen. Verder zal een platform het voor zelfstandigen mogelijk maken om hun individuele gegevens op een eenvoudige manier online te consulteren¹², met daarbij een digitale doorverwijzing naar de juiste dienstverlener of informatieverstrekker, etc. .

Beter databeheer en -ontsluiting in de vorm van een centraal dataplatform vormt bovendien een meerwaarde voor de verschillende beleidsactoren en het Comité zelf, die hierdoor zullen kunnen beschikken over meer uitgebreide en betrouwbare gegevens voor de voorbereiding, evaluatie en budgettaire inschatting van beleidsinitiatieven.

Het centraal gegevensplatform dat in het kader van E-gov 3.0 tot stand zal komen, biedt met andere woorden voor alle betrokkenen opportuniteiten, niet alleen voor het RSVZ maar ook voor de zelfstandigen, de sociaalverzekeringsfondsen én het beleid. De creatie van het platform

¹¹ Het recht op dienstencheques wordt vastgesteld aan de hand van gegevens beschikbaar in databanken, De zelfstandige wordt daarvan op de hoogte gebracht door zijn sociaal verzekeringsfonds, waarna het volstaat dat de zelfstandige zijn gebruikersnummer bij Sodexo aan zijn sociaal verzekeringsfonds meedeelt en zijn handtekening volstaat om te bevestigen dat hij een beroep wil doen op de uitkering. Op basis daarvan kan het sociaal verzekeringsfonds overgaan tot de effectieve toekenning van de dienstencheques.

¹² Naar analogie met mypension.be

moet dan ook gezien worden als een nieuw hoofdstuk in het beheer van het sociaal statuut van de zelfstandigen.

Het ABC benadrukt dat het voor het welslagen van het project noodzakelijk is dat alle betrokkenen het belang ervan erkennen en zich in dat kader bereid tonen tot een constructieve samenwerking. Enkel zo zal het mogelijk zijn om de hoger beschreven opportuniteiten die het centraal gegevensplatform de zelfstandigen en alle betrokken actoren biedt, maximaal te benutten. Het ABC roept elk van de partners daarom op tot het nodige engagement. Terzelfdertijd benadrukt het ABC dat het vooropgestelde project - gegeven het belang, de omvang en de impact ervan – slechts kan gerealiseerd worden met inachtneming van een aantal randvoorwaarden.

3.2 Randvoorwaarden

Beginnelsen voor de vereenvoudiging en modernisering van de sociale administratie

Het ABC herinnert aan de drie basisbeginselen die de sociale partners steeds hebben vooropgesteld in het kader van de vereenvoudiging en de modernisering van de sociale zekerheid¹³ en benadrukt de relevantie ervan voor de uitvoering van de digitaliseringsprojecten in het kader van E-gov 3.0¹⁴, nl.:

1. Neutraliteit: initiatieven tot een verdere digitalisering mogen niet leiden tot:
 - i) een verlies aan rechten of uitkeringen voor de sociaal verzekerden. Een extra aandachtspunt hierbij vormt het niet opnemen van rechten, gelinkt aan een gebrek aan digitale vaardigheden (cf. infra);
 - ii) een verhoging van de kosten voor de zelfstandigen (inz. via een bijdrageverhoging);
 - iii) een verlies aan informatie, niet voor de openbare of private instellingen van sociale zekerheid, noch voor de sociaal verzekerden (in dit geval de zelfstandigen).
2. Vereenvoudiging: initiatieven tot een verdere digitalisering moeten daadwerkelijk bijdragen aan een vereenvoudiging van de administratieve verplichtingen en procedures.
3. Haalbaarheid: initiatieven tot een verdere digitalisering moeten voor alle betrokkenen haalbaar zijn. Voor wat betreft de projecten E-gov 3.0 in het sociaal statuut is niet alleen de haalbaarheid voor het RSVZ van belang maar ook die voor de sociaalverzekeringsfondsen, die gefinancierd door de zelfstandigen zelf en die een wettelijke rol spelen bij het verlenen van informatie en bijstand aan de aangesloten zelfstandigen (eerste aanspreekpunt), bij de berekening en de inning van de sociale bijdragen en bij de toekenning van een aantal sociale rechten.

¹³ Adviezen nr. 1.161 van 1 oktober 1996 en nr. 1.190 van 22 juli 1997 van de Nationale Arbeidsraad.

¹⁴ Zie ook Advies nr. 2.358 'Naar een toekomstbestendige digitale sociale zekerheid – e-GOV 3.0' van de Nationale Arbeidsraad van 28 maart 2023

Partnerschap met de sociaalverzekeringsfondsen

In de totstandkoming en het latere beheer van het centraal gegevensplatform is een cruciale rol weggelegd voor de sociaalverzekeringsfondsen, die immers een wezenlijk onderdeel vormen van de uitvoeringsorganisatie van het sociaal statuut (zie hoger).

Als private instellingen van sociale zekerheid vormen de fondsen het eerste aanspreekpunt voor de zelfstandige die zich sociaal dient te verzekeren. Zij bieden de zelfstandigen administratieve omkadering, staan hen bij en adviseren hen over hun rechten en plichten in het sociaal statuut en aanverwante voorzieningen¹⁵. Bijgevolg,

- zijn de fondsen goed geïnformeerd over de wensen, problemen en noden van de zelfstandigen, ook op het vlak van informatieverstrekking en digitale dienstverlening.
- beschikken zij op het vlak van gegevensbeheer en toepassingen (beheer van de loopbaan en berekening van de bijdragen) reeds over een uitgebreide know-how en informaticastructuur die kunnen aangewend worden om het E-gov 3.0 op een succesvolle manier te realiseren.

In hun hoedanigheid van dienstverlener zijn de fondsen bovendien de unieke bron van gegevens over de zelfstandigen en hun sociaal statuut. Het zijn de gegevens die zij in het kader van hun administratieve en dienstverlenende opdracht verzamelen en die vervolgens doorstromen naar het RSVZ, die de basis zullen vormen waarop het centraal gegevensplatform kan worden gebouwd.

De sociaal verzekeringsfondsen moeten dan ook gezien worden als een volwaardige partner in het realiseren van E-gov 3.0. Dit betekent dat zij moeten betrokken worden in de voorbereiding en implementatie van het project, alsook in het latere beheer van het centraal gegevensplatform. Dat wil ook zeggen dat zij rechtstreekse toegang moeten krijgen tot de databank (cf. infra).

Gezien deze fundamentele rol van de sociale verzekeringsfondsen is het Comité van mening dat een goede samenwerking tussen hen en het RSVZ cruciaal is voor het goede verloop van het E-gov 3.0-project en dat deze samenwerking snel moet beschreven worden.

Toegankelijkheid van de gegevens

De centrale gegevensbank die in het kader van E-gov 3.0 zal gecreëerd worden, moet rechtstreeks toegankelijk gemaakt worden voor de sociale verzekeringsfondsen. Enerzijds moeten zij de databankgegevens met het oog op een optimale dienstverlening (inz. een goede informatieverstrekking over rechten en plichten) kunnen consulteren voor rekening van hun leden. Dit moet hen in staat stellen de zelfstandige beter te adviseren en begeleiden (bv. In het kader van de opbouw van de pensioenloopbaan). Anderzijds moet de toegang tot de databank de fondsen toelaten om in toenemende mate de overstap te maken naar automatische gegevensverwerking (voor de vaststelling van de loopbaan, het berekenen van de sociale bijdragen en het toekennen van rechten) en dossierbehandeling.

¹⁵ Art. 20, §1 b) van het KB nr. 38.

Gebruiksvriendelijkheid en digitale kloof

Het ABC is voorstander van de evolutie naar meer digitalisering binnen het sociaal statuut. Het benadrukt evenwel dat een deel van de zelfstandigen slechts over beperkte digitale vaardigheden en/of mogelijkheden beschikt. Hoewel men redelijkerwijs kan aannemen dat hun aantal in de toekomst afneemt, moet men zich er toch van bewust zijn dat digitalisering voor sommige zelfstandigen veeleer drempelverhogend werkt. Daarom moet erop worden toegezien dat ook zelfstandigen met beperkte digitale geletterdheid of toegang, de mogelijkheid (blijven) hebben om hun gegevens (al dan niet digitaal) te consulteren. Dit betekent dat er bij de verdere uitbouw van de digitale dienstverlening binnen het sociaal statuut maximale inspanningen moeten worden geleverd naar gebruiksvriendelijkheid toe. Bovendien moet ook een voldoende kwaliteitsvolle dienstverlening gegarandeerd blijven aan de niet-digitale gebruiker.

Tot slot moet opgemerkt dat een toenemende digitalisering, niets afdoet aan de rol van het sociaalverzekeringsfonds als aanspreekpunt voor de zelfstandige. Zelfstandigen zullen voor heel wat gegevens, informatie of procedures beroep blijven doen op hun fonds. Zo wordt vastgesteld dat er een blijvende nood is aan individuele telefonische of schriftelijke contacten (bv. voor een bijkomende toelichting of bij de interpretatie van online beschikbare informatie). Zeker in complexere dossiers of in bijzondere situaties zal de tussenkomst van het fonds vaak noodzakelijk blijven. Daarom moet het voor de zelfstandige voldoende duidelijk zijn dat het sociaalverzekeringsfonds zijn eerste aanspreekpunt is en blijft, ook in de context van een meer gedigitaliseerde dienstverlening. Hetzelfde kan gelden voor andere bevoegde instellingen. Er moet goed nagedacht worden over de identificatie- en presentatiewijze van en de doorverwijzing naar het juiste sociaal verzekeringsfonds of desgevallend een andere instelling zoals het ziekenfonds. Tot slot moeten zelfstandigen goed geïnformeerd worden m.b.t. de informatie waartoe ze toegang zullen hebben via het digitaal platform.

E-gov 3.0 en de eigenheid van statuten van sociale zekerheid

Met het project E-gov 3.0 beogen de OISZ de verdere digitalisering van de sociale zekerheid in haar geheel. Het ABC begrijpt dat daarbij vanuit efficiëntieoverwegingen over de statuten, uitkeringsstelsels en instellingen heen gezocht wordt naar synergiën en naar gezamenlijke (digitale) bouwstenen en infrastructuur. Het benadrukt evenwel dat het uiteindelijke streefdoel uitsluitend betrekking kan hebben op aspecten van digitalisering : eenzelfde digitale omgeving voor het beheer en ontsluiting van socialezekerheidsgegevens kan zijn. De verdere digitalisering van de sociale zekerheid kan met andere woorden geen aanleiding vormen om de eigenheid van de verschillende stelsels van sociale zekerheid in vraag te stellen, een eenmaking van de verschillende statuten van sociale zekerheid te initiëren en/of te raken aan de rol van de verschillende actoren van de sociale zekerheid. Dit zijn andere debatten.

Aanpassingen wettelijk kader

Met het project E-gov 3.0 heeft men de ambitie om nieuwe stappen vooruit te zetten in het digitaal beheer van de sociale zekerheid, inz. op het vlak van semi-automatische toekenning van rechten. Het is echter mogelijk dat bestaande wettelijke bepalingen verhinderen om de vooropgestelde objectieven ten volle te realiseren. Het Comité vraagt de wetgever om in deze gevallen de bereidheid en de nodige flexibiliteit aan de te dag leggen om de vereiste aanpassingen in het wettelijk kader tijdig en eenvoudig te kunnen doorvoeren.

3.3 Governance: rol van het ABC

Het ABC moet voldoende betrokken worden bij het verloop van het project en de strategische keuzes die men maakt¹⁶, zodat het in de mogelijkheid is het project op te volgen en mee aan te sturen. Het Comité wil daarbij vooral aandacht hebben voor de concrete impact van het project op de sociale zekerheid van de zelfstandigen en op de zelfstandigen in het bijzonder, rekening houdend met de in dit advies geformuleerde principes en aandachtspunten. Het Comité staat immers mee in voor het beheer van het sociaal statuut. Het is dus niet de bedoeling dat het zich buigt over louter de technische aspecten en dus deelneemt aan bijeenkomsten van operationeel-technische aard. Niettemin vraagt het Comité, gegeven zijn bevoegdheden, om zijn voorzitter deel te laten uitmaken van de stuurgroep E-gov 3.0 van het RSVZ.

3.4 Financiële implicaties

E-gov 3.0 betreft een groot project dat van alle betrokkenen een aanzienlijke investering zal vragen. Het ABC benadrukt dat de gevraagde inspanningen voor alle betrokken partijen (RSVZ én fondsen) financieel haalbaar moeten zijn.

Het RSVZ kan rekenen op een Europees budget van 10 miljoen EUR (cf. supra), op voorwaarde dat tijdig de volgende twee doelstellingen (zogenaamde "minimal viable products") worden gehaald:

- de unieke database op 1 juli 2024
- het uniek platform op 1 juli 2026

Het is echter ook noodzakelijk om op korte termijn duidelijkheid te scheppen over de precieze budgettaire implicaties die men verwacht voor de sociaalverzekeringsfondsen.

Het ABC wijst in dit verband op de volgende elementen:

- Het is noodzakelijk om een goede afweging te maken tussen het beschikbare budget en de uiteindelijke objectieven. Zo zal bv. een verdere uitbouw van het platform na de lancering afhankelijk zijn van de mate waarin bijkomende middelen die ter beschikking worden gesteld.
- De sociaalverzekeringsfondsen halen hun middelen uit de beheerskosten die de zelfstandigen verschuldigd zijn en die deel uitmaken van hun sociale bijdragen. Die beheerskosten dekken op dit ogenblik de kosten die rechtstreeks en onrechtstreeks verbonden zijn aan het vervullen van hun wettelijke opdrachten, zoals het dossierbeheer, de berekening en inning van bijdragen, informatieverstrekking en de uitbetaling van sommige uitkeringen. De inspanningen die op korte termijn van de fondsen verwacht worden in het kader van E-gov 3.0, komen dus bovenop het normale beheer en ontwikkeling van de informaticatoepassingen. Het ABC benadrukt in dit verband dat er niet kan worden aangenomen dat die bijkomende inspanningen zonder meer kunnen worden gefinancierd met het beschikbare budget en dat men bovendien rekening moet houden met de mogelijke verschillen in draagkracht tussen de sociaalverzekeringsfondsen.

¹⁶ Een vergelijkbare werkwijze wordt gehanteerd in de werknemersregeling waarbij de RSZ periodiek de NAR informeert

De mogelijkheden moeten dan ook onderzocht worden om de inspanningen van de fondsen in het E-gov 3.0 project financieel te faciliteren, bv. door de reserves van het sociaal statuut of andere alternatieve financieringsbronnen aan te wenden¹⁷ of een mechanisme te voorzien dat toelaat om de kosten te spreiden in de tijd

Anders bestaat risico dat:

- het gewenste tempo van IT-ontwikkelingen die nodig zijn in het kader van E-gov 3.0 aan te houden en het succes van het project te garanderen, gehypothekeerd wordt,
- de fondsen verplicht zouden kunnen zijn om hun beheerskosten te verhogen om de doelstellingen te realiseren, wat tot een bijdrageverhoging zou leiden. Het Comité herinnert eraan dat het essentieel is dat E-gov 3.0 in het sociaal statuut gerealiseerd wordt zonder een bijdrageverhoging voor de zelfstandigen.

Namens het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen, op 25 mei 2023:

Veerle DE MAESSCHALCK,
Secretaris

Jan STEVERLYNCK,
Voorzitter

¹⁷ Dat het project in de eerste plaats ten goede moet komen aan de zelfstandigen én dat het sociaal statuut qua digitalisering een inhaaloperatie moet maken ten aanzien van het werknemersstelsel, kunnen het (gedeeltelijk) gebruik van de reserves mogelijk legitimeren.